GENERALINĖS ADVOKATĖS ELEANOR SHARPSTON IŠVADA,

pateikta 2008 m. balandžio 24 d. [1]

1. Šis *Amtsgericht Flensburg* (Vokietijos Flensburgo vietos teismo) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra susijęs su Vokietijos nuostatos dėl taikytinos teisės suderinamumu su EB sutartyje įtvirtintais diskriminacijos draudimu ir Sąjungos piliečių teisėmis. Pagal šią nuostatą asmens, turinčio tik Vokietijos pilietybę, pavardė nustatoma vien pagal Vokietijos teisę. Todėl net jeigu toks asmuo gimė ir įprastai gyvena kitoje valstybėje narėje (nagrinėjamu atveju – Danijoje), kurios teisė jam taikoma remiantis tos valstybės kolizinėmis normomis, Vokietijoje jo pavardę užregistruoti galima tik tuomet, jei ji atitinka ir Vokietijos materialinę teisę.

Teisinis pagrindas

Sutarties nuostatos

2. EB 12 straipsnio pirmojoje pastraipoje numatyta:

„Šios Sutarties taikymo srityje, nepažeidžiant joje esančių specialių nuostatų, draudžiama bet kokia diskriminacija dėl pilietybės.“

3. EB 17 straipsnyje teigiama:

„1. Įvedama Sąjungos pilietybė. Kiekvienas asmuo, turintis valstybės narės pilietybę, yra Sąjungos pilietis. Sąjungos pilietybė ne pakeičia valstybės pilietybę, o ją papildo.

2. Sąjungos piliečiai naudojasi šios Sutarties suteiktomis teisėmis ir atlieka jos nustatytas pareigas.“

4. Pagal EB 18 straipsnio 1 dalį:

„1. Kiekvienas Sąjungos pilietis turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje laikydamasis šioje Sutartyje ir jai

1 — Originalo kalba: anglų.

įgyvendinti priimtose nuostatose nustatytų apribojimų bei sąlygų.“

5. Pagal EB 65 straipsnį (taip pat skaitomą kartu su EB 61 straipsnio c punktu ir 67 straipsniu), Bendrijos teisės aktų leidėjas gali priimti „priemones teisminio bendradarbiavimo su užsieniu susijusiose civilinėse bylose srityje“, įskaitant priemones, skirtas skatinti: „b) valstybėse narėse įstatymų ir jurisdikcijos kolizijai taikomų teisės normų (suderinamumą)“. Pavardžių nustatymo klausimu tokių priemonių nebuvo priimta [2].

Pavardžių nustatymą reglamentuojančios materialinės normos

6. Generalinis advokatas F. G. Jacobs savo išvados *García Avello* [3] 5–22 punktuose apžvelgė pavardžių nustatymą valstybėse narėse reglamentuojančias normas, kokios galiojo tuo metu (2003 metais). Nuo to laiko įvyko pokyčių ir kai kuriose valstybėse narėse galiojančios materialinės normos dabar suteikia platesnį pasirinkimą nei anksčiau. Tačiau šiuo etapu pakanka pažymėti, kad esama ne tik labai įvairių pavardžių nustatymo būdų, bet ir skiriasi įstatymais suteikiamo pasirinkimo mastas. Ypač sudėtinės pavardės (susidedančios iš abiejų tėvų pavardžių) vienose valstybėse narėse yra draudžiamos, kitose leidžiamos, o dar kitose – privalomos.

Kolizinės normos, reglamentuojančios pavardžių nustatymą

7. Kad būtų aiški asmens pavardei nustatyti taikytina teisė, kai yra sąsajų su daugiau negu viena teisės sistema, kai kurios teisės sistemos nurodo asmens įprastos gyvenamosios vietos teisę [4], nors panašu, kad labiau įprasta nuro-

2 — Šiuo metu priemonių pagal EB 65 straipsnį turi būti imamasi „tokiu mastu, kokio reikia vidaus rinkai deramai veikti“. Tokio apribojimo nebeliks Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 81 straipsnyje, kuris pakeis EB 65 straipsnį ir kuriame konkrečiai numatomos priemonės, susijusios su šeimos teisės tarpvalstybiniais aspektais.

3 — Byla C-148/02, Rink. p. I-11613.

4 — Matyti, kad nuolatinės gyvenamosios vietos kriterijų (t. y. įprastinės gyvenamosios vietos, kuri skiriasi nuo bendrosios teisės sistemose vartojamos sąvokos „nuolatinė gyvenamoji vieta“ (angl. *domicile*)) iš valstybių narių naudoja Danija, Suomija ir Lietuva, o Graikijos teisėje tam tikromis aplinkybėmis nurodoma paskutinė bendra tėvų gyvenamoji vieta.

dyti valstybės, kurios pilietis asmuo yra, teisę [5]. Toks požiūris kai kuriose valstybėse narėse įtvirtintas pagal Tarptautinės civilinės būklės komisijos (ICCS, tarpvyriausybinės organizacijos, kurios narės yra 13 valstybių narių ir dar trys turi stebėtojų statusą) parengtus tarptautinius susitarimus. Vokietija yra ICCS narė. Danija nėra narė ir neturi stebėtojos statuso.

8. Kelios ICCS konvencijos [6] yra susijusios su vardais ir pavardėmis, tačiau nė vienos iš jų nėra ratifikavusios daugiau nei 7 valstybės narės. Trumpai tariant, jose numatyta, jog iš principo asmens pavardė turi būti nustatoma pagal jo pilietybės valstybės teisę ir kad Susitariančiosios šalys neleidžia keisti kitų Susitariančiųjų šalių piliečių pavardžių, nebent jie būtų ir pirmosios valstybės piliečiai, o prireikus išduoda pažymėjimą skirtingomis pavardėmis. Pagal naujesnę, dar neįsigaliojusią, konvenciją [7], jei vaikas yra daugiau kaip vienos Susitariančiosios šalies pilietis, gimimo valstybėje suteikta pavardė turi būti pripažįstama kitose Susitariančiosiose šalyse, tačiau reikia pripažinti ir tėvų prašymu kitoje Susitariančiojoje valstybėje, kurios pilietis yra vaikas, suteiktą pavardę.

Priemonės, susijusios su vaiko teisėmis

9. Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos [8] 3 straipsnio 1 dalyje numatyta: „Imantis bet kokių su vaiku susijusių veiksmų, nesvarbu, ar tai darytų valstybinės ar privačios įstaigos, užsiimančios socialiniu aprūpinimu, teismai, administracijos ar įstatymų leidimo organai, svarbiausia – vaiko interesai.“ Iš esmės tokia pati nuostata yra ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalyje [9].

10. Vaiko teisių konvencijos 7 straipsnio 1 dalyje, be kita ko, numatyta, jog vaikas „įregistruojamas tuoj po gimimo ir nuo gimimo momento turi teisę į vardą“. Iš esmės tokia pati nuostata yra ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalyje [10].

5 — Atrodo, kad taip yra likusiose valstybėse narėse. Tačiau Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje neturi jokios specialios kolizinės normos – praktikoje jų vidaus teisė yra pakankamai lanksti ir gali priimti pagal bet kurią teisės sistemą sudarytas pavardes.

6 — ICCS 1958 m. rugsėjo 4 d. Konvencija Nr. 4 dėl pavardžių ir vardų keitimo, 1980 m. rugsėjo 5 d. Konvencija Nr. 19 dėl pavardėms ir vardams taikytinos teisės ir 1982 m. rugsėjo 8 d. Konvencija Nr. 21 dėl skirtingų pavardžių pažymėjimo.

7 — ICCS 2005 m. rugsėjo 16 d. Konvencija Nr. 31 dėl pavardžių pripažinimo.

8 — 1989 m. lapkričio 20 d. Konvencija, ratifikuota visų valstybių narių.

9 — OL C 364, 2000, p. 1 (naujesnė nuoroda OL C 303, 2007, p. 1).

10 — 1966 m. gruodžio 16 d. Konvencija, taip pat ratifikuota visų valstybių narių.

Susijusi nacionalinė teisė

11. Pagal Danijoje galiojančias tarptautinės privatinės teisės normas asmens pavardės nustatymo klausimus reglamentuoja to asmens nuolatinės gyvenamosios vietos, kaip apibrėžta Danijos teisėje (t. y. įprastos gyvenamosios vietos), teisė. Taigi, nustatant asmens, kurio įprasta gyvenamoji vieta yra Danijoje, pavardę bus taikoma Danijos teisė.

12. Šios bylos aplinkybių atsiradimo momentu pavardžių nustatymą Danijoje reglamentavo 1981 m. balandžio 29 d. Įstatymo Nr. 193 (*Lov om personnavne*, Asmenvardžių įstatymo) 1–9 straipsniai [11].

13. Pagal šio įstatymo 1 straipsnį, jei tėvai turėjo bendrą pavardę, vaikui buvo suteikiama ši pavardė. Jei tėvų pavardės skirtingos, buvo galima parinkti vaikui vieno iš tėvų pavardę. Tačiau 9 straipsnis taip pat leido administracine tvarka pakeisti pavardę į iš abiejų tėvų pavardžių, sujungtų brūkšneliu, sudarytą pavardę.

14. Pagal kitą galimybę (kuria įprastai naudojamasi), jeigu vaikas turi vieno iš tėvų pavardę, kito iš tėvų pavardė gali būti naudojama kaip „tarpinė pavardė“ (*mellemnavn*). Taip šios dvi pavardės iš tiesų yra sujungiamos (tik be brūkšnelio). Vis dėlto pagal 1981 m. Įstatymą, tik antrasis sudėtinės pavardės elementas galėjo būti perleistas kitai kartai.

15. Vokietijoje pagal *Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch* (Civilinio kodekso patvirtinimo įstatymas, toliau – EGBGB) 10 straipsnio 1 dalį asmens pavardė nustatoma pagal valstybės, kurios pilietis jis yra, teisę. Pagal 10 straipsnio 3 dalį vaiko pavardė gali būti nustatyta vadovaujantis kitos valstybės teise tik tuo atveju, kai vienas iš tėvų (arba kitas pavardę suteikiantis asmuo) yra tos valstybės pilietis. Vis dėlto Vokietijos teisė gali būti taikoma, kai nė vienas iš tėvų nėra Vokietijos pilietis, tačiau bent vienas jų gyvena Vokietijoje.

16. Pagal Civilinio kodekso (*Bürgerliches Gesetzbuch*, toliau – BGB) 1616 straipsnį, jeigu tėvai turi vieną bendrą pavardę [12], vaikui

11 — Nuo 2006 m. balandžio 1 d. jį pakeitė 2005 m. birželio 24 d. Įstatymas Nr. 524 (Navnelov, Vardų ir pavardžių įstatymas), numatantis daugiau pasirinkimo galimybių.

12 — Pagal 1355 straipsnį tokia pavardė gali būti tik anksčiau vieno iš sutuoktinių turėta pavardė, o ne abiejų pavardžių kombinacija.

suteikiama ši pavardė, kaip ir Danijoje. 1617 straipsnyje numatyta:

„1. Jei tėvų pavardės skirtingos, bet abu bendrai globoja vaiką, jie turi, pranešdami civilinių aktų registratoriui, nustatyti vaikui nuo gimimo suteiktą tėvo ar motinos pavardę, turimą pranešimo momentu. <…> Tėvų pasirinkta pavardė galioja ir paskesnių vaikų atveju.

2. Jei per vieną mėnesį nuo vaiko gimimo tėvai apie tai nepranešė, *Familiengericht* [13] teisę nustatyti vaiko pavardę perduoda vienam iš tėvų. *Mutatis mutandis* taikomas 1 dalis. Teismas gali nustatyti terminą šiai teisei įgyvendinti. Jeigu pasibaigus šiam terminui teisė parinkti vaikui pavardę nebuvo įgyvendinta, vaikas gauna pavardę to iš tėvų, kuriam buvo suteikta teisė.

3. Jei vaikas gimė ne Vokietijos teritorijoje, teismas pagal 2 dalį vienam iš tėvų perduoda teisę nustatyti vaiko pavardę tik tuomet, jei vienas iš tėvų ar vaikas to reikalauja arba jei vaiko pavardę reikia įrašyti į Vokietijos civilinės būklės aktų registrą arba tapatybės dokumentą.“

17. Taigi 1617 straipsnio 1 punktas nepalieka galimybės sujungti abiejų tėvų pavardžių į vieną sudėtinę pavardę. Tačiau juo nedraudžiama, kad bet kurio iš tėvų jau turima sudėtinė pavardė ir toliau galiotų [14].

Teisingumo Teismo praktika

18. Bendrijos kontekste pavardžių nustatymo klausimai kyla nedažnai. Tačiau šioje srityje Teisingumo Teismui buvo pateikti du prašymai priimti prejudicinį sprendimą – *Konstantinidis* [15] ir *García Avello* [16] bylose – ir anksčiau dabar nagrinėjamoje byloje pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą [17].

13 — *Amtsgericht* pavadinimas, kai jis posėdžiauja kaip šeimos teismas.

14 — *Bundesverfassungsgericht* (Konstitucinis Teismas) nusprendė, kad 1616 ir 1617 straipsniai neprieštarauja Konstitucijai tiek, kiek juose nenumatyta galimybė vaikui turėti sudėtinę pavardę, susidedančią iš abiejų tėvų pavardžių (2002 m. sausio 30 d. Sprendimas, 1 BvL 23/96, BVerfGE 104, p. 373).

15 — Byla C-168/91, Rink., p. I-1191.

16 — Nuoroda pateikta 3 išnašoje.

17 — Byla C-96/04 *Standesamt Stadt Niebüll*, Rink. p I-3561 (žr. paskesnius 21–29 punktus).

19. *Konstantinidis* byloje Teisingumo Teismas nusprendė, kad draudimui diskriminuoti dėl pilietybės prieštarauja Graikijos piliečio, norinčio vykdyti veiklą kitoje valstybėje narėje, pareiga naudoti jo pavardės transliteraciją, keičiančią jos tarimą, jei dėl atsiradusio iškraipymo galimi klientai gali jį supainioti su kitais asmenimis.

20. *Garcia Avello* byloje jis nusprendė, jog EB 12 ir 17 straipsniai draudžia Belgijos valdžios institucijoms atsisakyti patenkinti nepilnamečių, gyvenančių Belgijoje, bet turinčių dvigubą Belgijos ir Ispanijos pilietybę, vardu pateiktą prašymą pakeisti jų pavardes į jiems suteiktas pagal Ispanijos teisę ir tradicijas.

Faktinės aplinkybės ir procedūra

21. Leonhard Matthias, kurio tėvai – Stefan Grunkin ir Dorothee Paul, gimė 1998 m. Danijoje. Jis ir jo tėvai turi tik Vokietijos pilietybę (vien gimimas Danijoje automatiškai nesuteikia teisės į Danijos pilietybę). Didžiąją gyvenimo dalį jis dažniausiai praleido Danijoje, kur iš pradžių jo tėvai gyveno kartu. 2001–2002 m. kelis mėnesius jis su jais gyveno Nybiulyje, Vokietijoje. Paskui daugiausia gyveno su savo motina Tionderyje, Danijoje, tačiau reguliariai būdavo su tėvu Nybiulyje, esančiame maždaug už 20 km.

22. Leonhard Matthias gimimas iš pradžių buvo įregistruotas Danijoje pavarde „Paul“, kaip *mellemnavn* nurodant „Grunkin“. Po kelių mėnesių jo tėvų prašymu pavardė buvo pakeista į „Grunkin-Paul“, kaip patvirtinta administraciniu liudijimu (*navnebevis*), ir išduotas gimimo liudijimas šia pavarde [18]. Tai buvo įmanoma, nes pagal Danijos tarptautinę privatinę teisę vaiko nuolatinė gyvenamoji vieta buvo Danijoje ir todėl jo pavardei nustatyti taikyta Danijos materialinė teisė.

23. Tėvai nori jį įregistruoti Vokietijos valdžios institucijose Nybiulyje pavarde „Grunkin-Paul“, kuri jam suteikta Danijoje. Remdamosi pirmiau pateiktais Vokietijos teisės aktais [19] šios valdžios institucijos atsisakė pripažinti tokią pavardę, tvirtindamos, kad reikia pasirinkti arba Grunkin, arba Paul pavardę.

18 — Anot Stefan Grunkin, tėvai Leonhard Matthias pavardę iš pradžių deklaravo kaip „Grunkin-Paul“, o pakeitimas padarytas siekiant jo gimimo liudijimą suderinti su šiuo ketinimu. Todėl vaiko pavardę sudarė abiejų tėvų pavardės ir nė viena iš jų nebuvo tik *mellemnavn* (žr. 14 punktą). Kad ir kokia būtų tikroji pozicija, pradinis nagrinėjimo taškas turi būti tai, jog pagal Danijos teisę tėvai turėjo galimybę pasirinkti nustatyti „Grunkin-Paul“ pavardę.

19 — 15 ir 16 punktai.

24. Tėvai ginčijo šį atsisakymą Vokietijos teismuose, tačiau 2003 m. galutinėje instancijoje jų ieškinys atmestas.

25. Tuomet pagal BGB 1617 straipsnio 2 dalį kompetentinga *Standesamt* (Registro įstaiga) šį klausimą perdavė nagrinėti *Amtsgericht Niebüll*. Kaip *Familiengericht*, šis teismas turėjo paskirti vieną iš tėvų, turintį teisę parinkti vaiko pavardę, o jam to nepadarius, nuspręsti, kurio pavardę suteikti vaikui.

26. Tačiau jis suabejojo, ar EGBGB 10 straipsnyje įtvirtinta kolizinė norma yra galiojanti atsižvelgiant į EB 12 ir EB 18 straipsnius, nes pavardžių nustatymas priklauso tik nuo pilietybės. Todėl jis kreipėsi į Teisingumo Teismą su prašymu priimti prejudicinį sprendimą dėl EB sutarties išaiškinimo, visų pirma dėl EGBGB 10 straipsnio suderinamumo su EB sutartimi [20].

27. Vykstant procesui Teisingumo Teisme buvo išreikštos abejonės dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo, nes atrodė, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas veikė greičiau kaip administracinė, o ne kaip teisminė institucija.

28. Generalinis advokatas F. G. Jacobs savo 2005 m. birželio 30 d. Išvadoje pripažino šių abejonių galimybę, tačiau pažymėjo, kad Teisingumo Teismas vis dėlto turėtų atsakyti į pateiktą klausimą [21]. Jo nuomone, ši situacija patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį ir, nors nėra diskriminacijos dėl pilietybės, „reikalavimas turėti skirtingas pavardes pagal skirtingų valstybių narių teisę yra visiškai nesuderinamas su Europos Sąjungos piliečio statusu ir teisėmis“ [22].

29. 2006 m. balandžio 27 d. Sprendime Teisingumo Teismas nusprendė, kad jis neturi jurisdikcijos atsakyti į pateiktą klausimą, nes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas negali būti laikomas vykdančiu teismines funkcijas.

30. 2006 m. balandžio 30 d. pareiškimu tėvai vėl paprašė *Standesamt* įrašyti jų sūnų Danijoje registruota pavarde Grunkin-Paul. *Standesamt* vėl atmetė šį prašymą, nes pagal Vokietijos teisę tai neleistina.

31. Pagal Vokietijos proceso taisykles tėvų skundą dėl šio pakartotinio atsisakymo nagrinėja kitas *Amtsgericht*, t. y. *Amtsgericht Flensburg*. Pastarasis teismas pažymi, kad

20 — 17 išnašoje minėta byla C-96/04.

21 — Generalinio advokato išvados 30–44 punktai.

22 — 45–56 punktai.

Vokietijos teisė jam neleidžia nurodyti registratoriui įrašyti sudėtinę pavardę, tačiau išreiškė panašių abejonių kaip *Amtsgericht Niebüll*.

32. Taigi jis siekia, kad būtų priimtas prejudicinis sprendimas dėl tokio klausimo:

„Ar, atsižvelgiant į EB 12 straipsnyje įtvirtintą diskriminacijos draudimą ir į EB 18 straipsnyje kiekvienam Sąjungos piliečiui užtikrintą judėjimo laisvę, galioja EGBGB 10 straipsnyje įtvirtinta kolizinė norma, numatanti, kad pavardžių nustatymo taisyklės priklauso tik nuo pilietybės?“

33. Stefan Grunkin, Belgijos, Prancūzijos, Vokietijos, Graikijos, Lietuvos, Nyderlandų, Lenkijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija pateikė rašytines pastabas. Vokietijos, Graikijos, Lietuvos ir Ispanijos vyriausybių bei Komisijos atstovai dalyvavo teismo posėdyje.

Priimtinumas

34. Šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumas formaliai nėra ginčijamas, nors Belgijos vyriausybė klausia: a) ar prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi kompetenciją nurodyti įregistruoti sudėtinę pavardę, ypač kai ankstesniame procese buvo priimtas galutinis sprendimas: ir b) ar šis procesas yra pagrįstas.

35. Vis dėlto šioms abejonėms nepritaria Vokietijos vyriausybė, kuri detaliai paaiškina, jog pagal Vokietijos teisę dabar vykstantis procesas pagrindinėje byloje yra leistinas ir tikrai teisminio pobūdžio. Iš esmės Leonhard Matthias tėvai pradėjo procesą (kuriam kelio neužkerta galutinai pasibaigęs ankstesnis, 2003 m. pradėtas, procesas) prieš civilinės būklės aktų registratorių, kuriuo siekiama, kad teismas jam nurodytų įregistruoti vaiką pavarde Grunkin-Paul. Kad galėtų nuspręsti, ar jis gali priimti tokį nurodymą (šiame kontekste jis aiškiai veikia kaip teisminė institucija), prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui būtinas prejudicinis sprendimas dėl Bendrijos teisės išaiškinimo.

36. Esant tokioms aplinkybėms, man atrodo, jog nėra būtina Teisingumo Teismui išsamiau nagrinėti šio prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumo.

Esmė

Įvadinės pastabos

37. Tarptautinė privatinė teisė, kad ir ką leistų manyti jos pavadinimas, nėra tarptautinės teisės dalis. Ji sudaro kiekvienos teisinės sistemos vidaus teisės šaką. Ji numato mechanizmą arba, tiksliau, keletą susijusių mechanizmų, skirtų nustatyti, kai teisinės situacijos ar santykiai yra susiję su daugiau nei viena teisės sistema, kurie teismai ar kitos institucijos turi jurisdikciją, kokia materialinė teisė turi būti taikoma ir kokie turėtų būti pagal kitas teisės sistemas priimtų sprendimų ar atliktų teisinių veiksmų padariniai ir pripažinimas.

38. Kadangi atitinkamos situacijos arba santykiai iš principo yra tarpjurisdikciniai, kiekvienos teisinės sistemos mechanizmas neišvengiamai sąveikauja su kitų sistemų mechanizmais. Kartais šie mechanizmai veikia suderintai, o kartais – kertasi. Suderintas veikimas (pageidaujamas) galimas dėl to, kad atitinkamų teisinių sistemų taisyklės iš pat pradžių buvo tarpusavyje suderinamos arba dėl bendrų pastangų tarptautiniu mastu, pvz., ICCS arba Hagos tarptautinės privatinės teisės konferencijoje [23], buvo pasiektas jų suderinamumas arba (Europos Sąjungoje) jų suderinamumą paskatino Bendrijos teisės aktai. Tačiau yra dar daug sričių, kuriose teisinės sistemos nėra visiškai suderinamos ir suderintos.

39. Taigi bendrą vaizdą sudaro sudėtingų mechanizmų, kurie tarpusavyje sąveikauja sudėtingai, bet ne visuomet harmoningai, sistema. Bet koks vieno mechanizmo pakeitimas gali turėti įtakos daugeliui sąveikos atvejų. Vienos teisinės sistemos tarptautinės privatinės teisės taisyklių, reglamentuojančių pavardžių nustatymą, pakeitimas gali paveikti ne tik tų taisyklių sąveikos su atitinkamomis kitos sistemos taisyklėmis būdą, bet ir jos pačios tarptautinės privatinės teisės taisyklių, reglamentuojančių susijusias asmens statuso arba šeimos teisės sritis, veikimą (su atitinkamai kylančiais tų taisyklių ir kitų sistemų taisyklių tarpusavio sąveikos pakeitimais) arba atitinkamas jos materialinės teisės taisykles.

40. Taigi nenuostabu, kad daugelis valstybių narių, pateikusių pastabas šioje byloje, primygtinai ragino Teismą vengti keisti Vokietijos kolizinę normą. Be to, kai kurie akademikai kritikavo Teisingumo Teismo sprendimą byloje *García Avello* ir generalinio

23 — Kurios nariai yra visos valstybės narės ir Europos Bendrija (žr. 2006 m. spalio 5 d. Tarybos sprendimą 2006/719/EB, OL L 297, 2006, p. 1).

advokato F. G. Jacobs išvadą byloje *Standesamt Stadt Niebüll* dėl pasirinktos pozicijos padarinių neįvertinimo [24].

41. Akivaizdu, kad tai – sritis, kurioje Teisingumo Teismas turi veikti apdairiai ir atsargiai. Tačiau vien dėl to, kad jis turi veikti apdairiai, nereiškia, kad jam reikia susilaikyti nuo bet kokių veiksmų.

42. Kaip pažymėjo kai kurios valstybės narės, tai – sritis, kurioje Bendrija turi teisę priimti teisės aktus, lygiai kaip ir pagal EB 61 straipsnio c punktą bei 67 straipsnio 1 dalį ji jau ėmėsi reglamentavimo jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo srityje [25] ir ketina reglamentuoti bylose, susijusiose su santuoka, taikytinos teisės klausimus [26].

43. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, juo labiau akivaizdu, kad, kaip Teisingumo Teismas teigė sprendime *García Avello* [27], „nors pagal dabar galiojančią Bendrijos teisę asmens pavardę reglamentuojančios taisyklės priklauso valstybių narių kompetencijai, įgyvendindamos šią kompetenciją jos privalo laikytis Bendrijos teisės <…>, visų pirma Sutarties nuostatų dėl kiekvieno Europos Sąjungos piliečio teisės laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“.

44. Todėl Teisingumo Teismas negali atsisakyti savo pareigos aiškinti Bendrijos teisę, kad padėtų nacionaliniams teismams, šiuo atveju – *Amtsgericht Flensburg*, kurių pareiga yra nuspręsti, ar tam tikros nacionalinės taisyklės iš tiesų atitinka Bendrijos teisę.

24 — Žr., pvz., Mathias Audit komentarą dėl sprendimo *García Avello*, *Recueil Dalloz* (2004 m., p. 1476, 20 punktas); Thomas Ackermann komentarą dėl sprendimo *García Avello* (*Common Market Law Review*, 2007 m., p. 141, ypač p. 153) ir Dieter Henrich komentarą dėl išvados byloje *Standesamt Stadt Niebüll* (*Praxis des internationalen Privat- und Verfahrensrechts*, 2005 m., p. 422).

25 — Dabar – 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinantis Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 (OL L 338, 2003, p. 1).

26 — 2006 m. liepos 17 d. Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos reglamento, iš dalies keičiančio Reglamentą (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir nustatančio taikytinos teisės taisykles bylose, susijusiose su santuoka (COM (2006) 399, galutinis). Aiškinamajame memorandume minima, kad „dėl didėjančio piliečių judumo Europos Sąjungoje atsiranda vis daugiau tarptautinių porų, t. y. skirtingą pilietybę turinčių sutuoktinių, skirtingose valstybėse narėse gyvenančių sutuoktinių arba sutuoktinių, gyvenančių kokioje nors valstybėje narėje, kurioje vienas iš jų ar abu nėra jos piliečiai“ – o tai ir yra kontekstas, kuriame kilo šios bylos faktinės aplinkybės.

27 — 25 punktas.

45. Neabejotina, kad būtų paprasčiau, jeigu tokią situaciją reglamentuotų Bendrijos teisės aktai (arba jeigu visos valstybės narės būtų ICCS narės ir būtų ratifikavusios visas jos konvencijas). Be to, tokioje srityje būtų tikslinga sprendimus įtvirtinti teisės aktais ar konvencijomis. Iki Bendrijos teisės aktų arba daugiašalių susitarimų priėmimo vykstančios diskusijos neišvengiamai yra ilgesnės, išsamesnės ir platesnio masto, nei įmanoma pasiekti prašymo Teisingumo Teismui priimti prejudicinį sprendimą procedūros kontekste. Taip pat, atsižvelgiant į didėjantį piliečių judumą Europos Sąjungos teritorijoje, kuri yra ne vien viena bendra rinka, bet ir viena bendra laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė, akivaizdu, kad interesų konfliktų, susijusių su asmenų pavardžių nustatymu ir naudojimu, gali kilti (ir tikriausiai kils) vis dažniau, kol bus rastas tinkamas sprendimas. Toks sprendimas turėtų būti visapusiškai ir sistemingai apgalvotas, deramai atsižvelgiant į visus jo padarinius visoms susijusioms teisinėms sistemoms.

46. Tačiau kol kas tokio sprendimo nėra. Dabartinėmis aplinkybėmis Teisingumo Teismas turi aiškinti galiojančią Bendrijos teisę dėl piliečio teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje nepatiriant diskriminacijos dėl pilietybės. Jis privalo tai daryti atsižvelgdamas į konkrečią pagrindinėje byloje susiklosčiusią situaciją. Jis turėtų veikti atsargiai, kad nepagrįstai neįsibrautų į valstybių narių kompetencijos tarptautinės privatinės teisės bylose sritį. Jis kartu neturi sumenkinti ar susilpninti Sąjungos pilietybės sąvokos – „pagrindinio valstybių narių piliečių statuso“ [28] – ar panaikinti iš šio statuso kylančių teisių veiksmingumo.

47. Man atrodo, jog klausimas, kurį šiuo atveju reikia išspręsti, kad nacionalinis teismas galėtų priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje, yra siauresnis, nei gali atrodyti iš pirmo žvilgsnio.

48. Pirma, materialinė Vokietijos teisės norma, pagal kurią vaiko pavardė turi būti vieno iš tėvų pavardė, nenumatant galimybės sujungti abiejų pavardžių, pati savaime nėra diskutuotina. Šioje srityje netaikytina jokia Bendrijos teisės materialinė norma (ir nepanašu, kad būtų teisinis pagrindas priimti tokias normas), ir jokia nacionalinė taisyklė, nustatanti ar draudžianti tam tikrą pavardės formą, neatrodo galinti pati savaime pažeisti piliečių teises į nediskriminavimą ir į judėjimo bei apsigyvenimo laisvę. Problema gali kilti tik tuomet, kai tokia taisyklė konkretaus asmens atveju kertasi su kitos valstybės narės taisykle.

28 — Byla *Grzelczyk* (C-184/99, 2001 m. Rink. p. I-6193, 31 punktas). Nuo to laiko ši frazė buvo pavartota kelis kartus, pastarąjį kartą – byloje *Eind* (C-291/05, 2007 m. Rink. p. I-10719, 32 punktas).

49. Antra, nors nacionalinio teismo pateiktas klausimas suformuluotas kaip EGBGB 10 straipsnyje įtvirtintos kolizinės normos suderinamumo su Bendrijos teise klausimas, mano nuomone, jis neprivalo nagrinėti šios nuostatos galiojimo apskritai, o tik jos kartu su BGB 1617 straipsniu sukuriamų padarinių – negalėjimo įregistruoti teisėtai sudarytos ir jau Danijoje įregistruotos pavardės – galiojimo klausimą.

50. Todėl tam tikrų valstybių narių Teisingumo Teisme išsakyta nuomonė, kuria jos gan atkakliai gynė pilietybės, kaip susiejimo veiksnio, viršenybę asmens statuso bylose prieš įprastą gyvenamąją vietą (nes pilietybė yra pastovesnis ir paprasčiau nustatomas kriterijus), mano manymu, neturi tiesioginės reikšmės, nesvarbu, ar ji būtų pagrįsta, ar ne. Teisingumo Teismui nereikia rinktis, kurį iš dviejų kriterijų taikyti, ir jis neturėtų to daryti – visai kaip byloje *García Avello* jis nesirinko, ar nustatant vaikui suteiktiną pavardę taikyti Belgijos ar Ispanijos taisykles [29]. Teisingumo Teismo konkretus vaidmuo šioje byloje yra veikiau Bendrijos teisės normų atžvilgiu įvertinti atsisakymą pripažinti pavardę.

51. Galiausiai manau, jog svarbu yra tai, kad pagrindinė byla susijusi su situacija, kai pavardė buvo nustatyta ir įregistruota gimimo momentu pagal taikomą Danijos teisę ir netrukus po gimimo pakeista ir įregistruota pagal tą pačią taikomą teisę, tačiau *prieš* pateikiant bet kokį prašymą Vokietijos valdžios institucijoms ją įregistruoti. Taigi tai nėra atvejis, kai įprastos gyvenamosios vietos valstybėje narėje keičiama pavardė, nustatyta pagal pilietybės valstybės narės teisę. Tai, kad iš pradžių įregistruota pavardė buvo *derinama* su Vokietijos taisyklėmis, o pataisyta pavardė – ne, nereiškia, kad pirmoji buvo sudaryta *vadovaujantis* tomis taisyklėmis. Abu pavardžių variantai buvo sudaryti vadovaujantis Danijos taisyklėmis, ir Leonhard Matthias tėvai, įprastai gyvendami Danijoje, turėjo teisę pasirinkti bet kurią Danijos taisyklių numatytą galimybę. Dabar jie siekia ne įregistruoti vaiką, kuriam iki šiol nesuteikta jokia pavardė, o perrašyti į Vokietijos registrus pavardę, kurią vaikas jau turi pagal jo gimimo ir pastovios gyvenamosios vietos teisę. Ir nors pagal Vaiko teisių konvencijos 7 straipsnio 1 dalį Leonhard Matthias pavardė turėjo būti įregistruota iš karto po gimimo Danijoje, iš BGB 1617 straipsnio 3 dalies formuluotės aiškiai matyti, kad nebuvo jokio automatinio reikalavimo jo pavardę nedelsiant įrašyti į Vokietijos civilinės būklės aktų registrą ar į tapatybės dokumentą.

52. Taigi šią bylą nagrinėsiu siauresniu aspektu, aptardama, pirma, ar situacija patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį, antra, ar joje esama diskriminacijos dėl pilietybės arba kišimosi į teisę laisvai judėti ir apsigyventi, ir, trečia, ar tokia diskriminacija

29 — Žinoma, savo sprendimo 42 punkte jis aptarė abiejų sistemų loginį pagrindą ir kaip kiekviena jų pagal šį prisitaikė, tačiau nepadarė jokios išvados dėl jų atitinkamų pranašumų.

arba kišimasis, jei jų esama, gali būti pateisinami.

Bendrijos teisės taikymo galimybė

53. Savo išvadoje *Standesamt Stadt Niebüll* [30] generalinis advokatas F. G. Jacobs pažymėjo, kad Teisingumo Teismas sprendime *García Avello* nusprendė, jog atitinkamų vaikų, „kurie yra vienos iš valstybių narių piliečiai, teisėtai gyvenantys kitos valstybės narės teritorijoje“, atveju egzistavo ryšys su Bendrijos teise [31], ir manė, jog tai galioja Leonhard Matthias atveju.

54. Jis taip pat nurodė sprendime *Zhu ir Chen* [32] pateiktą teiginį, jog vienos valstybės narės piliečio, gimusio kitoje valstybėje narėje, bet dar niekada nesinaudojusio judėjimo laisve, padėties negalima laikyti išimtinai vidaus situacija, taip atimant iš jo galimybę naudotis Bendrijos teisės nuostatomis, reglamentuojančiomis asmenų judėjimo bei apsigyvenimo laisvę. Teisingumo Teismas toje byloje toliau [33] pažymėjo, kad vaikas gali naudotis teisėmis pagal šias nuostatas dar prieš sulaukdamas amžiaus, nuo kurio įgyjamas teisinis veiksnumas, leidžiantis savarankiškai pasinaudoti šiomis teisėmis.

55. Man atrodo, kad pagrindinėje byloje susiklosčiusi situacija patenka į Bendrijos teisės taikymo sritį dėl analogiškų ir net svaresnių priežasčių.

56. Pirma, Leonhard Matthias gimė ir įprastai gyvena vienoje valstybėje narėje, tačiau turi (tik) kitos valstybės narės pilietybę.

57. Antra, kaip Sąjungos pilietis Leonhard Matthias pagal Bendrijos teisę turi teisę laisvai judėti ir apsigyventi. Be to, skirtingai nei vaikai *García Avello* arba *Zhu and Chen* bylose, jis pasinaudojo ir toliau naudojasi šia teise, pakaitomis gyvendamas šiose dviejose valstybėse narėse ir dažnai judėdamas iš vienos į kitą, nes tai jis priverstas daryti dėl šeimos situacijos, kurios negali kontroliuoti.

30 — 48 ir 49 punktai.
31 — Sprendimo 27 punktas.
32 — Byla C-200/02 (Rink. 2004 m., p. I-9925, 19 punktas).
33 — 20 punktas.

58. Trečia, tai darydamas jis nustatė esant konfliktą tarp vienos valstybės narės jam nustatytos taisyklės ir kitos valstybės narės teisėje numatytos galimybės, kuria jo vardu teisėtai pasinaudojo tėvai.

59. Tokia situacija tiek *ratione personae*, tiek *ratione materiae* aiškiai patenka į Bendrijos teisės, visų pirma taisyklių, reglamentuojančių piliečio naudojimąsi teise laisvai judėti ir teise nebūti diskriminuojamam, taikymo sritį.

Ar esama diskriminacijos?

60. Savo nuomonėje *Standesamt Stadt Niebüll* [34] generalinis advokatas F. G. Jacobs pažymėjo, kad pagal ginčijamą taisyklę visi asmenys, turintys tik Vokietijos pilietybę, yra traktuojami vienodai ir kad visi asmenys (ar jų tėvai), turintys daugiau nei vieną pilietybę, yra traktuojami skirtingai, tačiau jų nediskriminuojant dėl pilietybės.

61. Nė viena iš šioje byloje pastabas pateikusių šalių neprieštaravo tokiam vertinimui. Aš taip pat ne.

62. Tiesa, EGBGB 10 straipsnyje įtvirtinta taisyklė *skiria* asmenis pagal jų pilietybę, bet toks jų atskyrimas neišvengiamas, kai pilietybė yra susiejimo su tam tikra teisės sistema veiksnys. Tačiau ji *nediskriminuoja* dėl pilietybės. Tokios diskriminacijos draudimo tikslas yra ne panaikinti skirtumus, kurie neišvengiamai kyla dėl priklausymo tam tikrai, o ne kitai valstybei narei (ir kurie aiškiai išlaikomi EB 17 straipsnio 1 dalies antrajame sakinyje), bet užkirsti kelią *kitiems* vertinimo skirtumams, pagrįstiems pilietybe ir *darantiems žalą* Sąjungos piliečiams.

63. Pagal Vokietijos taisyklę kiekvienas Sąjungos pilietis, turintis vieną pilietybę, vertinamas pagal jo pilietybės valstybės narės teisę, o visi asmenys, turintys daugiau nei vieną pilietybę, yra (pagal sprendimą *García Avello* [35]) vertinami skirtingai nei turintieji vieną pilietybę, tačiau pagal jų pilietybės valstybių narių įstatymus. Be to, Vokietijos materialinė teisė gali būti taikoma bet kuriam bet kokios pilietybės Vokietijoje įprastai gyvenančiam ir to pageidaujančiam asmeniui taip, kad iš Vokietijoje gyvenančių kitos valstybės

34 — 53 punktas.

35 — 32–35 punktai.

narės piliečių nebūtų atimta galimybė pasinaudoti Vokietijos piliečiams suteikiama nauda.

64. Vis dėlto diskriminacijos draudimas – vienodo požiūrio principas – Bendrijos teisėje apima ne vien pilietybės klausimus. Jis paprastai laikomas bendru reikalavimu, jog panašios situacijos neturi būti vertinamos skirtingai, o skirtingos – vienodai, jei toks vertinimas negali būti objektyviai pagrįstas [36].

65. Nors ginčijama taisyklė aiškiai vienodai vertina visas situacijas, kuriose asmenį su teisės sistema siejantis veiksnys yra pilietybė, ji tokio vienodo vertinimo neišplečia situacijų, kuriose susiejimo veiksnys yra įprasta gyvenamoji vieta, atžvilgiu. Bendrijoje egzistuojančiose teisinėse sistemose vadovaujamasi arba vienu, arba kitu veiksniu [37]. Todėl pagrįstai kyla klausimas, ar vienodo požiūrio principas nereikalauja suteikti lygiavertę svarbą Danijos teisėje taikomam įprastos gyvenamosios vietos kriterijui ir Vokietijos teisėje taikomam pilietybės kriterijui.

66. Man atrodo, kad atsakymas turi būti teigiamas. Atsakius priešingai, reikėtų nuspręsti, kuris kriterijus yra geresnis ir turėtų būti laikomas svaresniu. Tačiau tai yra Bendrijos teisės aktų leidėjo, o ne Teisingumo Teismo uždavinys. Kol nėra įtvirtinta viena bendra taisyklė, nuspręsti, kokiu susiejimo veiksniu vadovautis nustatant asmens pavardei taikytiną teisę, privalo valstybės narės, su sąlyga, kad įgyvendindamos šią kompetenciją jos laikysis Bendrijos teisės.

67. Nors vien tai, kad susiejimo veiksniu pasirenkama laikyti pilietybę, o ne įprastą gyvenamąją vietą (arba atvirkščiai), savaime nepažeidžia Bendrijos teisėje numatyto vienodo požiūrio reikalavimo, vis dėlto panašu, kad atsisakymas pripažinti kitose teisinėse sistemose, naudojančiose kitą susiejimo veiksnį, galiojančių priemonių padarinius pažeidžia minėtą reikalavimą.

68. Pavyzdžiui, jeigu Leonhard Matthias būtų gimęs ne Danijoje, o valstybėje narėje, kurioje

36 — Žr. sprendimo *García Avello* 31 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką. Teisingumo Teismas buvo kritikuojamas (žr. 24 išnašoje nurodyto *Ackermann* komentaro 149 puslapį) dėl to, kad sprendime *García Avello* sujungė bendrąją vienodo požiūrio sąvoką su konkrečiu EB 12 straipsnio draudimu diskriminuoti pilietybės pagrindu. Kad ir koks būtų šios kritikos pagrindas, šiuo atveju bendruoju principu remiuosi kaip atskira kategorija.

37 — Iš tiesų Reglamento Nr. 2201/2003 (nurodytas 25 išnašoje) 3 straipsnyje leidžiama pasirinkti iš dviejų kriterijų nustatant jurisdikciją santuokos panaikinimo bylose, o pagal Komisijos pasiūlymo iš dalies pakeisti šį reglamentą (nurodytas 26 išnašoje) naują 20a straipsnį būtų leidžiama pasirinkti ir nustatant taikytiną teisę.

taikoma (griežtos formos) *jus soli* taisyklė, [38] jis būtų įgijęs tos valstybės narės pilietybę, ir Vokietijos teisė būtų pripažinusi pagal tos valstybės teisę nustatytą pavardę. Taigi Vokietijos piliečiai, gimę kitoje valstybėje narėje ir įregistruoti pagal tos valstybės, kaip jų įprastos gyvenamosios vietos valstybės, teisę sudaryta pavarde, yra vertinami skirtingai, atsižvelgiant į tai, ar ta valstybė taip pat leidžia jiems įgyti jos pilietybę – o tai nebūtinai susiję su jos naudojamu kriterijumi pavardėms taikytinai teisei nustatyti.

69. Taigi, jeigu dėl valstybės narės kolizinės normos sistemingai atsisakoma pripažinti pavardę, suteiktą šios valstybės narės piliečiui pagal jo gimimo ir įprastos gyvenamosios vietos valstybės narės teisę, kuri taikoma pagal jos pačios kolizines normas, toks atsisakymas nėra EB 12 straipsnio draudžiama diskriminacija dėl pilietybės. Vis dėlto, mano nuomone, tai prieštarauja bendram vienodo požiūrio principui. Šis principas reikalauja, kad jeigu situacija nėra vien vienos valstybės narės vidaus situacija, o susijusi su EB sutarties užtikrinamos teisės įgyvendinimu, ryšys su kitos valstybės narės teise neturi būti vertinamas skirtingai, atsižvelgiant į tai, ar jis (pagal kitos valstybės narės teisę) yra pagrįstas pilietybe, ar įprasta gyvenamąja vieta.

38 — Pvz., Airijoje. Žr. sprendimo *Zhu ir Chen* 9 punktą.

70. Kitas bendrojo principo pažeidimas gali būti tai, jog Vokietijos taisyklės *taip pat* vertina skirtingas situacijas – pirma, Vokietijos piliečių, kurių pavardė anksčiau *nebuvo* įregistruota kitoje valstybėje narėje, ir, antra, Vokietijos piliečių, kurių pavardė *buvo* taip įregistruota.

71. Vis dėlto vienodo požiūrio principas, kaip ir draudimas diskriminuoti dėl pilietybės, ne vien draudžia bet kokį skirtingą vertinimą, neatsižvelgiant į aplinkybes. Taigi panašu, kad būtina ištirti, ar nepažeistos Leonhard Matthias teisės laisvai judėti arba apsigyventi.

Ar esama judėjimo ir (arba) apsigyvenimo laisvės pažeidimo?

72. Sprendime *García Avello* Teisingumo Teismas pažymėjo, kad „skirtingos pavardės gali lemti rimtų nepatogumų atitinkamiems asmenims tiek profesiniame, tiek privačiame gyvenime, visų pirma dėl sunkumų vienoje valstybėje narėje, kurios piliečiai jie yra, pasinaudoti aktų arba dokumentų, surašytų kitoje valstybėje narėje, kurios piliečiai jie taip

pat yra, pripažįstama pavarde, sukuriamais teisiniais padariniais“ [39].

73. Tokio nepatogumo nė kiek nesumažina tai, jog asmuo turi vienos iš tų valstybių narių pilietybę. Praktiškai jis kyla ne dėl to, kad asmuo turi daugiau negu vieną pilietybę, bet dėl to, kad jis, kaip Sąjungos pilietis, juda tarp valstybių narių ir kiekvienoje iš jų pakaitomis gyvena, mokosi, dirba, siekia lengvatų, atlieka administracinius formalumus, atidaro banko sąskaitas ir atlieka daug kitų kasdienių sandorių.

74. Šie praktiniai sunkumai, generalinio advokato F. G. Jacobs išvadoje byloje *Standesamt Stadt Niebüll* išreikšta nuomone, „yra akivaizdi kliūtis (Leonhard Matthias) kaip piliečio teisei laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje“ [40]. Aš tam pritariu.

75. Tačiau kai kurios valstybės narės tvirtino, kad nagrinėjama kolizinė norma ar jos taikymas šioje byloje nelemia nieko, kas savaime galėtų sudaryti kliūčių pasinaudoti teise laisvai judėti ir apsigyventi arba naudojimąsi ja padaryti mažiau patrauklų [41]. Leonhard Matthias tėvai Danijoje galėjo parinkti visiškai su Vokietijos teise suderinamą pavardę, ir tokia pavardė būtų buvusi vaikui suteikta, jeigu tėvai nebūtų aiškiai nusprendę kitaip. Tėvų negali atgrasinti vykti į kitą valstybę narę žinojimas, kad jie bus vertinami tarsi nebūtų pasinaudoję šia teise.

76. Toks samprotavimas savaime nėra klaidingas ir tikriausiai tiesa, kad nėra tokios valstybės narės, kurioje Leonhard Matthias pavardę, jeigu jis būtų joje gimęs, reikėtų įregistruoti su Vokietijos materialinėmis taisyklėmis nesuderinama forma.

77. Vis dėlto man atrodo, kad šiuo argumentu neatsakoma į esminį klausimą. Klausimas kyla ne dėl to, ar kokios nors taisyklės, kurios gali būti taikomos nustatant vaikų pavardę, gali atgrasinti *tėvus* arba jiems sukliudyti pasinaudoti teisėmis laisvai judėti ir apsigyventi. Esminis klausimas yra šis – ar *vaikas*, kuris gimęs buvo teisėtai įregistruotas tam tikra pavarde pagal gimimo vietos valstybės narės

39 — Sprendimo 36 punktas.
40 — Nuomonės 54 punktas.
41 — Žr. pagal analogiją, pvz., sprendimą *Kraus* (C-19/92, Rink. 1993 m., p. I-1663, 32 punktas) arba sprendimą *Burbaud* (C-285/01, Rink. 2003 m., p. I-8219, 95 punktas).

teisę ir kuris pats nieko nesprendė dėl tokios registracijos, patiria nepatogumų arba sunkumų įgyvendindamas *savo paties*, kaip Sąjungos piliečio, *teises* [42], jeigu jo pilietybės valstybė narė atsisako pripažinti taip įregistruotą pavardę.

79. Taigi man atrodo akivaizdu, kad asmens pilietybės valstybės narės atsisakymas pripažinti jam teisėtai suteiktą pavardę neišvengiamai lemia tai, kad jam, kaip Sąjungos piliečiui, bus daug sunkiau įgyvendinti savo teises laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje. Kaip šioje byloje pažymi Prancūzijos vyriausybė, tai, kad Leonhard Matthias iš tiesų nebuvo atgrasintas ar jam nebuvo sukliudyta judėti iš Danijos į Vokietiją ir atgal, nereiškia, kad jo teisė tai daryti nebuvo suvaržyta.

78. Į klausimą reikia atsakyti, kad jis tokių nepatogumų patiria. Mažų mažiausiai bus neatitikimas tarp jo gimimo liudijimo ir kelionės dokumentų. Asmeniui, kuris, kaip Leonhard Matthias, toliau daugiausia gyvena savo gimimo valstybėje narėje, tačiau išlaiko tvirtą ryšį su savo pilietybės valstybe nare, neišvengiamai padaugės problemų. Per savo gyvenimą jis įgis įvairių dokumentų su jo gimimo liudijime įrašyta pavarde, tačiau taip pat gali įgyti kitų dokumentų su jo pilietybės valstybės narės pripažįstama pavarde. Galbūt jis studijuos ir įgis kvalifikaciją abiejose valstybėse. Gali būti, kad socialinio draudimo tikslais jis bus įregistruotas abiejose valstybėse. Galbūt jis atvyks į trečiąją valstybę narę ir jam kils administracinių sunkumų dėl to, kad skirtinguose dokumentuose bus nurodytos skirtingos pavardės. Ir negalima ignoruoti fakto, kad tiek viešosios valdžios institucijos, tiek privačios įstaigos pastaraisiais metais vis įtariau vertina situacijas, kurios atrodo neįprastos, ir dėl to joms įtarimą keliantys asmenys dažnai patiria itin nepalankių padarinių.

Ar įmanomas pateisinimas?

80. Jeigu tai, kaip yra taikoma Vokietijos teisė tokiu atveju, koks yra Leonhard Matthias (dar kartą pabrėžiu, kad šiuo atveju nagrinėjamas atsisakymas įregistruoti jam Danijoje teisėtai suteiktą pavardę), iš principo nesuderinama su vienodo požiūrio reikalavimu ir pažeidžia jo, kaip Sąjungos piliečio, pagal Sutartį turimas teises, ar nagrinėjamas atsisakymas gali būti pateisinamas?

81. Įmanomus pateisinimus galima suskirstyti į sisteminius, galinčius pateisinti automatinį atsisakymą įregistruoti ar perrašyti, kai

42 — Palyginti sprendimus Garcia Avelio ir Zhu and Chen, kuriuose abiejuose Teisingumo Teismas pabrėžė vaiko teises.

tenkinami tam tikri kriterijai, ir labiau susijusius su atskira situacija, galinčius pateisinti atsisakymą kiekvienu konkrečiu atveju.

82. Dėl pirmosios kategorijos Vokietija nurodė privalumus neleisti sudėtinių pavardžių, jungiančių abiejų tėvų pavardes (nes leidus sudėtines pavardes gali atsitikti taip, jog būsimos kartos turės pernelyg ilgas pavardes [43], susidedančias iš sudėtinių pavardžių), ir, nustatant asmens pavardei taikytiną teisę, kaip susiejimo veiksniu vadovautis tik pilietybe (nes tai pastovesnis ir paprasčiau nustatomas kriterijus, palyginti su įprasta gyvenamąja vieta).

83. Kaip jau minėjau, nemanau, kad yra būtina ar tikslinga išsakyti poziciją dėl skirtingų materialinių ar kolizinių normų šioje srityje santykinių pranašumų. Vis dėlto man atrodo, kad Vokietija jokiu būdu negali remtis tokiais argumentais, nes pagal Vokietijos teisę nėra visiškai neįmanomos nei jos piliečių sudėtinės pavardės (jeigu, pavyzdžiui, pagal EGBGB 10 straipsnio 3 dalį pavardė nustatoma pagal vieno iš tėvų, turinčio kitą pilietybę, nacionalinę teisę), nei įprastos gyvenamosios vietos, kaip susiejimo veiksnio, naudojimas (taip pat pagal EGBGB 10 straipsnio 3 dalį Vokietijos teisė gali būti taikoma net ne Vokietijos piliečio atveju, jeigu bent vienas iš tėvų gyvena Vokietijoje [44]). Taigi, nepanašu, kad Leonhard Matthias sudėtinės pavardės, teisėtai jam suteiktos jo gimimo ir įprastos gyvenamosios vietos valstybėje narėje, pripažinimas pažeistų kokią nors Vokietijos teisės absoliučią taisyklę [45].

84. Toliau, kalbant apie sisteminius pateisinimus, Lietuvos vyriausybė (kuri dėl kitų aspektų mano, jog Vokietijos taisyklių padariniai neprieštarauja Bendrijos teisei) tvirtina, kad iš jokios valstybės narės neturėtų būti reikalaujama pripažinti jos piliečiams pagal užsienio teisę suteiktų pavardžių, jeigu tos pavardės nesuderinamos su valstybinės kalbos struktūra – esmine jos nacionalinio paveldo dalimi. Lietuviškos pavardės būna įvairių

43 — Panašu, kad ilgiausia Jungtinėje Karalystėje įregistruota sudėtinė pavardė yra Temple-Nugent-Brydges-Chandos-Grenville, kurią turėjo Bakingamo ir Chandos kunigaikščiai nuo 1822 m. iki 1889 m., kai titulas išnyko galbūt ir dėl pavardžių pertekliaus. Vis dėlto daugeliui šeimų pavyksta išvengti tokių kraštutinumų.

44 — Įdomu pažymėti ICCS generalinio sekretoriaus 2004 m. rugsėjo 15 d. Edinburge susirinkusioje Generalinėje asamblėjoje nurodytą bylą. 2004 m. vasario 16 d. Liuksemburgo administracinis teismas (*Tribunal Administratif*) panaikino Liuksemburgo valdžios institucijų sprendimą, kuriuo atsisakoma Liuksemburge motinos pavardę įregistruoti Vokietijoje gyvenančių liuksemburgiečių vaiką. Pora šią pavardę pasirinko kaip vieną bendrą pavardę (žr. 16 punktą ir 12 išnašą), ir vaikas, gimęs Vokietijoje, buvo ten įregistruotas ta pavarde pagal Vokietijos teisę, kurią, kaip gyvenamosios vietos teisę, buvo galima taikyti pagal jos pačios kolizines normas. Liuksemburgo teismas nusprendė, kad tokios situacijos negalima laikyti prieštaraujančia Liuksemburgo viešajai tvarkai.

45 — Palyginti su sprendimo *García Avello* 44 punktu, kur Teisingumo Teismas nusprendė, kad Belgijos valdžios institucijų sistemingas atsisakymas leisti pakeisti pavardę buvo aiškiai neproporcingas, nes kitose panašiose situacijose buvo galimos išimtys.

formų, atsižvelgiant į tai, ar tai yra vyro, ar moters pavardė, o jei moters – ar tai ištekėjusios, ar netekėjusios moters pavardė. Šiuos skirtumus lemia kalbos struktūra ir iškraipytos formos neleistinos dėl viešosios tvarkos priežasčių.

85. Manau, kad šioje byloje nebūtina spręsti dėl šio argumento. Nėra jokios užuominos, kad sudėtinė pavardė, kaip antai „Grunkin-Paul“, pažeistų pagrindines Vokietijos kalbos vertybes. Vis dėlto atkreipiu dėmesį į tai, kad Europos žmogaus teisių teismas pabrėžė nacionalinės kalbos interesų svarbą asmenvardžių srityje, ir pripažino, kad lingvistinių taisyklių privalomas taikymas gali būti pateisinamas [46].

86. Kalbant apie aplinkybes, galinčias konkrečiu atveju pateisinti atsisakymą pripažinti arba perrašyti pavardę, esama įvairių galimybių. Žinoma, atrodytų, galima pateisinti atsisakymą įregistruoti kokią nors juokingą ar užgaulią pavardę. Jeigu nacionalinė teisė visiškai nenumatytų galimybės broliams ir seserims turėti skirtingų pavardžių, gal ir būtų galima pateisinti atsisakymą įregistruoti pavardę, dėl kurios susiklostytų tokia situacija. Taip pat galėtų būti pateisinamas atsisakymas pripažinti pavardę, suteiktą pagal kitos valstybės narės, su kuria vaikas yra susijęs gimimu, bet ne pilietybe, teisę, jeigu būtų įrodyta, kad gimimo vieta pasirinkta vien tam, kad būtų išvengta pilietybės valstybės narės taisyklių taikymo, ir nėra jokio kito tikro ryšio su ta vieta [47].

87. Vis dėlto šiuo atveju nėra nieko, kas leistų manyti, jog yra kuri nors iš minėtų aplinkybių. Visų pirma panašu, kad Leonhard Matthias ryšys su Danija, kur jis gyveno didžiąją gyvenimo dalį ir kur, tikėtina, susirado draugų ir įsitvirtino, yra tikras ir pastovus. Šiuo atžvilgiu – ir kiekvienu atveju, kai panašiomis aplinkybėmis atsisakoma įregistruoti pavardę remiantis tam atvejui būdingais veiksniais – primenu, kad Vokietijos, taip pat visų valstybių narių, valdžios institucijos ir teismai privalo kaip į svarbiausią veiksnį atsižvelgti į vaiko interesus [48]. Man atrodo neabejotina, jog į Leonhard Matthias (kuriam netrukus sukaks 10 metų) interesus būtų atsižvelgta, jeigu pavardė, kurią jis turėjo beveik visą savo gyvenimą įprastos ir pastovios

46 — Žr. 2007 m. rugsėjo 11 d. Sprendimo byloje *Bulgakov* prieš *Ukrainą* (Nr. 59894/00) 43 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

47 — Sutinku, kad pripažinus tokio pateisinimo galimybę gali kilti šiokių tokių prieštaravimų 32 išnašoje nurodytam Teisingumo Teismo sprendimui *Zhu ir Chen* (34 ir paskesni punktai), kuriame Teisingumo Teismas atmetė argumentą, jog nebuvo galima remtis valstybės narės pilietybe, įgyta pagal sąmoningai tam tikslui pasirinktą gimimo vietą. Vis dėlto Teisingumo Teismo argumentai buvo susiję su kiekvienos valstybės narės teise nustatyti pilietybės *įgijimo* sąlygas ir nenagrinėjo pilietybės arba kurio nors kito kriterijaus *naudojimo kaip susiejimo veiksnio* tarptautinės privatinės teisės tikslais. Taip pat žr. sprendimo *Singh* (C-370/90, 1992 m. Rink. p. I-4265) 24 punktą ir jame nurodytą teismo praktiką.

48 — Žr. 9 punktą.

gyvenamosios vietos valstybėje narėje, būtų pripažinta jo pilietybės valstybės narės valdžios institucijų.

Baigiamosios pastabos

88. Taigi padariau išvadą, kad, kiek tai susiję su piliečio teise laisvai judėti ir apsigyventi Europos Sąjungoje bei nebūti diskriminuojamam įgyvendinant šią teisę, Teisingumo Teismas turėtų aiškinti Bendrijos teisę taip, kad pagrindinėje byloje Leonhard Matthias pavardė Grunkin-Paul, kuri teisėtai įregistruota Danijoje daugiau kaip prieš devynerius metus, turi būti įregistruota Vokietijoje.

89. Žinoma, prejudicinio sprendimo procedūroje Teisingumo Teismo vaidmuo yra pateikti Bendrijos teisės išaiškinimą, o ne taikyti tą teisę faktinėms pagrindinės bylos aplinkybėms, ir procedūros tikslas yra užtikrinti vienodą Bendrijos teisės aiškinimą visose valstybėse narėse. Kitaip tariant, Teisingumo Teismas pats negali priimti sprendimo konkrečioje prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, tačiau jo sprendimas lems, kaip bus išspręsta ne tik ta byla, bet ir kitos panašios bylos, kurios gali būti iškeltos kituose nacionaliniuose teismuose.

90. Būtent dėl pastarojo aspekto pabrėžiau, kad šioje byloje reikalingas tam tikras atsargumas. Nors visiškai pritariu generaliniam advokatui F. G. Jacobs, jog „reikalavimas turėti skirtingas pavardes pagal skirtingų valstybių narių teisę yra visiškai nesuderinamas su Europos Sąjungos piliečio statusu ir teisėmis, kuris, Teisingumo Teismo teigimu, yra „pagrindinis valstybių narių piliečių statusas““ [49], pripažįstu ir dažnai išsakomą susirūpinimą, jog trapi tarptautinės privatinės teisės taisyklių, reglamentuojančių asmens statusą, sistema Europos Sąjungoje neturėtų tapti visiška painiava.

91. Taigi pabrėžiu, kad mano požiūris nereikalauja padaryti jokių didesnių Vokietijos materialinės teisės ar kolizinių normų pavardžių srityje pakeitimų: jos tiesiog turėtų leisti didesniu mastu pripažinti pagal kitos valstybės narės įstatymus teisėtai sudarytą ir pasirinktą pavardę. Šia prasme mano požiūris reiškia ne daugiau nei abipusio pripažinimo principo (kuriuo paremta tiek daug Bendrijos

49 — Išvados byloje *García Avello* 56 punktas, kuriame cituojamas sprendimo *Bidar* (C-209/03, 2005 m. Rink. p. I-2119) 31 punktas.

teisės sričių) taikymą ne tik ekonomikos srityje, bet ir civilinėse bylose.

92. Be to, šioje byloje rekomenduoju priimti tokį sprendimą, kuris ne tik būtų skirtas išspręsti konkrečią situaciją, kurioje atsidūrė Leonhard Matthias, bet ir pripažintų pateisinamas viešosios tvarkos išimtis (nors nemanau, kad šiame procese buvo nurodyta kokia nors pateisinama išimtis, susijusi su tuo, kaip dabar yra taikomos atitinkamos Vokietijos taisyklės).

93. Galiausiai noriu pažymėti, kad nors asmens pavardės nustatymas patenka į asmens statusą reglamentuojančių teisės aktų sritį, vis dėlto tai veikiau yra specialus tos srities klausimas. Jis susijęs su tapatybės nustatymu – skirtingu nuo teisinio statuso ir teisnumo (veiksnumo) klausimu. Todėl nemanau, kad sprendimas, susijęs su pavardėmis, turėtų neišvengiamai galioti ir minėtų kitų klausimų atveju.

Išvada

94. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, manau, kad Teisingumo Teismas į *Amtsgericht Flensburg* pateiktą klausimą turėtų atsakyti taip:

— kolizinė norma, pagal kurią asmens pavardė nustatytina pagal jo pilietybės teisę, nėra savaime nesuderinama su EB 12, 17 arba 18 straipsniais,

— vis dėlto visos tokios taisyklės turi būti taikomos taip, kad būtų gerbiama kiekvieno Sąjungos piliečio teisė laisvai judėti ir apsigyventi valstybių narių teritorijoje,

— ši teisė negerbiama, jeigu toks pilietis įregistruotas viena pavarde pagal jo gimimo vietos taikytiną teisę, kol dar nebuvo būtina jo pavardę įregistruoti kitur, o vėliau kitoje valstybėje narėje jo reikalaujama įregistruoti kitą pavardę,

— taigi valstybės narės institucijos, registruodamos Sąjungos piliečio pavardę, negali automatiškai atsisakyti pripažinti pavardės, kuria jis jau buvo teisėtai įregistruotas pagal kitos valstybės narės taisykles, nebent pripažinimas prieštarautų privalomiesiems viešojo intereso pagrindams, nenumatantiems jokių išimčių.